

WYKORZYSTANIE CHRYZANTEM OGRODOWYCH W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Wojciech Durlak

Instytut Roślin Ozdobnych i Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Institute of Ornamental Plants and Landscape Architecture, University of Life Sciences in Lublin
e-mail: wdurlak@autograf.pl

Streszczenie. Stereotyp chryzantem jako roślin typowo cmentarnych szybko się zmienia. Teraz stanowią one dodatkowo główną ozdobę wielu miejsc użyteczności publicznej, takich jak: banki, centra handlowe, ratusze, deptaki miejskie, parki czy ogrody przydomowe. W pracy przedstawiono możliwości wykorzystania chryzantem ogrodowych w różnych miejscach w przestrzeni miejskiej ze szczególnym uwzględnieniem ich walorów dekoracyjnych oraz odporności na niekorzystne warunki środowiska. Zwrócono uwagę na dobór odmian i ich ekspozycję w zależności od miejsca uprawy.

Słowa kluczowe: chryzantema ogrodowa, zastosowanie, przestrzeń publiczna

Chryzantemy należą do roślin o bardzo starym rodowodzie. Pierwsze udokumentowane wzmianki na ich temat pochodzą z 500 r. p.n.e. na Dalekim Wschodzie. W Europie chryzantemy pojawiły się stosunkowo niedawno, bo jakieś 300 lat temu, a obecnie asortyment odmian jest olbrzymi. Większość z nich należy do roślin uprawianych na kwiat cięty i jako rośliny doniczkowe. Spośród licznych firm zajmujących się hodowlą chryzantem na szczególną uwagę zasługują: amerykańska Yoder Brothers i belgijska Gediflora. Amerykanie wprowadzili na rynek grupę chryzantem ogrodowych pod nazwą „Garden Mums”, Belgowie znani są głównie z hodowli odmian wielokwiatowych określanych wspólnym mianem „Belgium Mums”.

Zainteresowanie odmianami ogrodowymi chryzantem systematycznie wzrasta. Zarówno producenci, jak i przyszli klienci poszukują nowych możliwości wykorzystania tych roślin nie tylko w ogrodzie, ale również w szeroko rozumianej przestrzeni publicznej. W miastach chryzantemy sadi się najczęściej we wszelkiego rodzaju pojemnikach, misach lub też uprawia w formie okrywowej na klombach, w parkach czy na rondach ulicznych. Niewątpliwie na taki stan rzeczy ma wpływ mała pracochłonność przy ich uprawie, bardzo dobre krzewienie, obfite kwitnienie rozłożone jednocześnie w czasie oraz duża skala barw

kwiatostanów. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że większość z dostępnych na rynku odmian doskonale zimuje w gruncie, co w znacznym stopniu poszerza możliwości ich wykorzystania [Durlak 2006].

O zimotrwałości chryzantem decyduje bowiem nie tylko odpowiedni dobór odmian [Andreson i Gesick 2004] czy tolerancja na niską temperaturę [Dong-Chan i Anderson 2006], ale również inne czynniki [Fayyaz i in. 1978, Marcinkowski i Robak 1981, Przymęska 2004, Jerzy 2000]. Odporność roślin na warunki zimowe jest podstawową cechą bylin bardzo istotną w rejonach, gdzie zimy są surowsze [Still i in. 1988].

Ryc. 1. 'Remos Lilac' – jedna z wielu odmian doskonale zimujących w gruncie

Fig. 1. 'Remos Lilac' – one of many varieties wintering perfectly in soil

Odmiany wrażliwe na mróz przykrywa się gałązkami drzew iglastych lub korą sosnową. Wszystko to sprawia, że chryzantemy ogrodowe stają się towarem bardzo poszukiwanym. Dzięki nim można w bardzo łatwy sposób stworzyć różnego rodzaju kompozycje zmieniające niepozorne miejsca w wyjątkowe zakątki. Najlepiej widać to na przykładzie tradycyjnych ogrodów chińskich czy japońskich, gdzie ta roślina zajmuje bardzo eksponowane miejsce.

Chryzantemy ogrodowe, ze względu na oryginalne czasem kształty kwiatostanów i ich szeroką paletę barw, wykorzystuje się często do np. rozjaśniania ciemnego tła w formie pojedynczych punktów czy całych plam, bądź też jako rośliny pierwszoplanowe. Powszechna jest uprawa we wszelkiego rodzaju pojemnikach, które wykorzystuje się do dekoracji wielu miejsc użyteczności publicznej, takich jak: banki, centra handlowe, tereny wystawowe, deptaki spacerowe, sklepy, biura, hotele czy restauracje. Najlepiej zastosować tutaj odmiany

o regularnym pokroju i bardzo dobrym krzewieniu. Uzyskuje się wtedy gwarancję pełnego wypełnienia danego pojemnika. Można oczywiście posadzić więcej roślin, ale w większości przypadków nie ma takiej potrzeby, gdyż rośliny rosną szybko i bardzo mocno się krzewią, dając pożądany efekt w krótkim czasie.

Ryc. 2 i 3. Wykorzystanie chryzantem w uprawie pojemnikowej

Fig. 2 and 3. Use of chrysanthemum in container cultivation

Biorąc pod uwagę prosty sposób rozmnażania, obfite kwitnienie i bardzo dobre krzewienie oraz wymienioną już wcześniej szeroką gamę barw i kształtów kwiatostanów istnieje możliwość szerszego zastosowania tych roślin w terenach zieleni również do innych celów.

Tradycyjne nasadzenia gruntowe dominujące w parkach i ogrodach miejskich pełnią głównie rolę okrywową. Niewątpliwie najwięcej można osiągnąć, obsadzając chryzantemami ogrodowymi duże przestrzenie, gdzie uzyskuje się wtedy niesamowity efekt kolorystyczny w momencie kwitnienia [Jerzy 2003]. Do tego celu najlepiej wykorzystać odmiany, u których kwiatostany pojawiają się nieregularnie na pędach na różnych wysokościach. Uzyskuje się w ten sposób efekt przestrzenności.

Inną metodą uprawy są obwódki, czyli barwne linie biegnące wzdłuż brzegów jakiejś części ogrodu. Może to być linia oddzielająca ciągi komunikacyjne od np. rabat kwiatowych czy dużych przestrzeni trawnikowych. Może to być granica dzieląca ogród na fragmenty i mająca podkreślać jego walory. W tym przypadku najlepiej stosować odmiany nisko rosnące, które gęsto posadzone szybko utworzą barwny ciąg pełniący zakładaną rolę.

Do nietypowych rozwiązań można zaliczyć również założenia żywopłotowe. Takie formy prezentują się bardzo okazale i pełnią podobne funkcje jak obwódki, z tym, że rośliny są znacznie większe. Możemy takie nasadzenia traktować jako formy jednoroczne, które pełnią swoich walorów ukazują – w zależności od zastosowanej odmiany – zwykle w momencie kwitnienia. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że również zielony wał roślinny o bardzo regularnym kształcie też jest dekoracyjny. Do tego typu rozwiązań warto zastosować odmiany

silnie rosnące o dobrym krzewieniu i obfitym kwitnieniu, które jednocześnie bardzo szybko osiągają efekt zwarcia. Oczywiście zależy to w dużej mierze od gęstości nasadzeń. Warto wspomnieć o tym, że najokazalej wyglądają żywopłoty chryzantemowe w uprawie wieloletniej. Rośliny potrafią powiększyć swoje rozmiary w tym czasie nawet dwu lub trzykrotnie. Liczba kwiatostanów na jednym egzemplarzu może przekraczać wtedy 2000 szt., a sama średnica rośliny osiąga ponad 100 cm. Trzeba jednak pamiętać o tym, że do takiej uprawy nadają się tylko odmiany dobrze zimujące w gruncie.

Ryc. 4. Formy obwódkowe chryzantem ogrodowych

Fig. 4. Garden chrysanthemum bordering forms

Kolejnym sposobem wykorzystania chryzantem ogrodowych są dekoracje w formie kaskadowej. Tego typu rozwiązania są bardzo popularne w Chinach, Japonii oraz we Francji. Wymagają jednak sporo pracy, ale efekt wizualny rekompensuje w pełni poniesiony przez producenta trud. Formy kaskadowe bardzo dobrze prezentują się na specjalnych stelażach, które ustawione w centrach miast od razu rzucają się w oczy przechodniów. Mogą one być wykorzystywane również do dekoracji balkonów, podestów czy tarasów. Podobną funkcję pełnią ściany kwiatowe, które powstają z połączonych form kaskadowych posadzonych na szczycie murków, ścian czy gotowych rusztowań. W czasie kwitnienia wyglądają one bardzo oryginalnie. We Francji wyhodowano nawet specjalną serię odmian nadającą się do tego typu uprawy. Niemniej jednak można w tym celu próbować wykorzystać rośliny o długich i zarazem miękkich pędach, które dają się naginać i dzięki temu formować w wymyślne kształty.

Ryc. 5. Wykorzystanie chryzantem jako założenie żywopłotowe

Fig. 5. Use of garden chrysanthemum for hedge planting

Jeszcze innym sposobem wykorzystania chryzantem ogrodowych w miejscach publicznych jest zastosowanie ich jako form drzewkowatych. Tego typu rozwiązania sprawdzają się szczególnie tam, gdzie nie ma dużo przestrzeni do wykorzystania. Najczęściej spotyka się je w pobliżu wejść do sklepów, kawiarni, biur czy banków. Mają one za zadanie przede wszystkim zachęcić klientów do skorzystania z oferty danej instytucji poprzez nietypowy wygląd roślin, ich zapach czy kształt lub barwę kwiatostanów.

W podsumowaniu należy zaznaczyć, że to tylko jedne z wielu możliwości wykorzystania tej grupy roślin w codziennym życiu miasta. Niewątpliwie pomysłów będzie stale przybywać, a chryzantemy ogrodowe wcześniej czy później staną się podstawowymi roślinami do dekoracji miejsc użyteczności publicznej.

PIŚMIENNICTWO

- Andreson N., Gesick E., 2004. *Phenotypic markers for selection of winter hardy garden chrysanthemum (Dendranthema × grandiflora Tzvelev.) genotypes*. Sci. Hort. 101, 153–167.
- Dong-Chan K., Anderson N., 2006. *Comparative analysis of laboratory freezing methods to establish cold tolerance of detached rhizomes and intact crowns in garden chrysanthemums (Dendranthema × grandiflora Tzvelev.)*. Sci. Hort. 109, 345–352.
- Durlak W., 2006. *Chryzantemy zimujące w gruncie*. Rośliny Ozdobne 6, 4–6.
- Fayyaz M.M., Mc Cown B. H., Beck G.E., 1978. *Effect of temperature, photoperiod and several growth substances on the cold hardiness of Chrysanthemum morifolium rhizomes*. Plant. Physiol. 44, 73–76.

- Jerzy M., 2000. *Zimotrwałość gruntowych odmian chryzantem (Dendranthema des Moul) w warunkach klimatycznych Bydgoszczy. Część I. Odmiany europejskie*. Roczn. AR Pozn. Ogrodn. 32, 3–8.
- Jerzy M., 2003. *Chryzantemy jako rośliny okrywowe*. Rośliny Ozdobne 5, 4–5.
- Marcinkowski J., Robak M., 1981. *Zimotrwałość drobnokwiatowych odmian złocieni ogrodowych*. Prace Inst. Sad. i Kwiat. Skierniewice Seria B, Rośliny Ozdobne 6, 105–113.
- Przymęska J., 2004. *Zimotrwałość gruntowych odmian chryzantem (Dendranthema Des Moul) w warunkach klimatycznych Poznania*. Roczn. AR Pozn. Ogrodn. 38, 131–136.
- Still S., Disabato Aust T., Brenneman G., 1988. *Cold hardiness of herbaceous perennials*. Proc. Int. Plant Prop. Soc. 37, 386–392.

THE USE OF GARDEN CHRYSANTHEMUM IN PUBLIC SPACE

Abstract. The stereotype of chrysanthemum as a plant typically used for graveyard decoration is changing very quickly. Nowadays, chrysanthemum constitutes the main decoration of different public places such as: banks, shopping centers, town halls, city squares, parks or private gardens. In this research the possibilities of use of chrysanthemum of different urban places have been presented. Special attention has been paid to their decorative function and their resistance to unfavorable environmental conditions. Variety of cultivars and their exposure depending of the place of cultivation has been taken into consideration.

Keys words: garden chrysanthemum, use, public space